

Tímár Máté: Bolond Ferike

1.

A Barta háznál nevezetesen jeles ebéd volt, mint mindahányszor, amikor az asztaluknál ettem. Mielőtt az önmagukban is hizlaló illatok után anyósom kedves hangja a konyhába szólított volna, öles após-apám, a mindenben mértéket tartó, elővette a szilvalelkés üveget: „No, kapjunk be egy ujjnyicskát” mondással elővarázsolt két balerina-karcsú- poharat – melyekbe azonban az ujjnyit nem vízszintesen, függőlegesen mérte -, de még el sem csitult tőle a gilisztánk ficánkolása, máris bekedveskedett az anyósi szózat: „Uraim, tálalva van, részeljük el a szegénységünket!” Kisétáltunk, elfoglaltuk szembe-helyeinket, pohár serrel mostuk le a pálinkás nyomokat, ki-ki talán velük is tartott, míg a fiaim, Ábel és Illyés elharsánykodták az asztali áldást – a tűzszekeres próféta névrokon jókora sárgarépával a kezében, amit székelyül muroknak hívnak -, s azután néhai Lukullusz mesterre fordult a gyakor-csuklás sora. Húsleves, külön tálkákban a sokféle zöldség, sültkacsa (székelyesen rucuka), burgonyával, azaz pityókával, rizzsel, savanyúságok és kompótok légiójával, sütemény-hadsereggel, kapitalista gőzölésű feketével, s majd-igen kevés likkal a nadrágszíjon, hogy vermelőhelyet biztosítsunk mindezekhez. Nemhiába járta az a szólás-mondás a sárkányölő szentnek eme városában, ha valamelyik asszonyi állat elsózta, vagy kozmával háziasította az étket, elszabta a ruhát, megpenészedett a befőttje, vagy a házirend dolgában kerekedett iránta kétség, hogy „Ez is elmehetne inasnak Barthánéhoz kicsinység, hátha ragadna reá valami!”

Változtattunk az ital dolgában is. A fiaknak, asszonyrendűeknek bodza, ribizli, málnaszörp, a teremtés látszólagos koronáinak a választás joga.

- No, vejem-uram, melyik pártra szavazzunk? – kérdezte apósom. – A jobbra, vagy a mégjobbra?

- Ezügyben is következetesen katolikus vagyok! – feleltem az általános mosolyintásért s akkor még sírighű feleségem szemöldöktáncoltatásáért, ami azonban az avatatlanok számára magyarázatra szorul. Amennyiben a Decebal-utószülött néptribunus országában, annak is Erdély-Transylvania-Siebenbürgen tartományában mindössze két forrásból lehetett megihatós boritalhoz jutni, megfelelő kapcsolatok révén. A pártkantinból – mivel Király Károly rövidre mért s emberséges helyi regnálásának rövid időszakát éltük -, vagy a katolikus egyház miseborából, ha az anyaországi vendég, jókora Új Ember, Vigilia nyalábbal a hóna alatt illendő Dicsértesség-vel, vagy Laudetur-ral köszönt.

- Én is Márton Áron püspök úrra szavazok! – társult ipam-atyám is, holott a nagybátyja Ravasz László Kálvin-püspök vala s felmenői között is jónéhány tiszteletes akadt.

A játszadozás (az ő nyelvükön jádzódás) azonban mindezekkel még nem ért véget. Következett a borvíz.

- Bodokival, vagy bibarczfalvival?

Maradjunk az előbbinél, mivel a ribancokról leszoktatott a kietek nagyranőtt leánya.

A már mosogatáshoz magosodott nejem kezéből az öblögető alján tányérra koccant a tányér. A háziasszony serényebben kezdte átöltöztetni az ünneplőből a koszolni- se-kár köznapi gúnyába a legénykéket, menjenek alá a homokozó Árpádkái, Csabukái, Emeséi közé, ahol ekkor még az alsó szomszéd titkosrendőr gyermekei is Sepsiszentgyörgynek tisztelték Sfāntu Gheorghe-t. Apósom pedig belelapozva a négyoldalas Megyei Tükör-be, úgy, mózesesen, hátulról- előre-felé. Cikázott a hirdetések, helyi hírek, gyászjelentések között – leplezetten ásítgatva közben, ami azt jelentett, várja az ágya s benne a rádiója, melynek skálamutatója igencsak Budapest és München között sétifikál -, hogy azután apróka hörpintéssel erre csendesedjem a szája: „Székely Ferenc, élt 61 évet. Ugyan ki lehet az?”

Anyósom is felővezte már a mosogatókötényt, lesipircozván a fiaimat. Tudta mi következik ezután. Ez: „Tegyél le, szívecském!” azaz, küldj ágyba, feleség, tehát ebben a szellemben is válaszolt.

- Nem valék ott a keresztelőjén, nyugodjon! Hanem lustája ágyba, ifjai nászba, én meg eltakarítom Karthágó romjait!

Elvonultunk mi is a legkisebbik szobába. Akkor még hűséges asszonyom kicsit meggyomláta a szemöldökömet a „ribancolásért”, majd mellém bújt s egy életem-egy halálom tízezer kilométert kellene térden csúsznom azért s ötször a mennyből a pokolra ereszkednek-szárnyalnom alá, oda meg vissza, hogy legalább álmaimban még egyszer, legalább az álmaimban olyan fekvőhelyre találjak.

Szóba is hoztam, de már az édes álom fészkeire talált a hónom alatt s még magam is a szender bárkáján ringatóztam az ébrenlét és a tudattalanság két partja között, a véletlen tudatalatti szeszélyéből furcsa valaki vetült elernyedttudatom imbolgó mozivásznára. Szinte akkora termet, mint apósom, nagybajszosan, beretvátlanul, nyáron szőrevedlő berbécssüvegben, de befűzetlen bakancsban, aki mindenkinek előre köszönt, akit magyarnak ismert.

Bolond Ferike...

2.

Legelső odautamkor esett véle való megismerkedő találkozásom s nem is csak azért, mert mellette lehetetlen volt elmenni észrevétlenül. Reásüvegelt az apósságra menendőre: „Dicsérjük Jézust, igazgató uram!” Minket, cinkosokat is szemmértékére vett: „Jó magosan hordozza a vizeskancsót, Emese kúsasszony, ezt a pesti színű urat penig igencsak leánykérőbe hozza, ugye?!” Amire a Bartháék lánya igencsak megkocogósodott, mivel a frigyrelépést, estére szántuk s nem is az égboltozat fedele alatt. A szörmók Góliátnak azonban nehezen lehetett befogni a száját, mert úgy rakta egymásra a mondatokat, mintha önmagával kártyázott volna. „Járék én ottan, Pestbudán, annyiszor, hogy két kajak sem bír annyi ujjakkal talán. Először az Euharisztikus Kongresszuskor, harmincnolcban, mint papinas, azazhogy szeminarista, utána meg, amikor az Úristen visszavette a felét a fejemből annak, ami teljességében is kevés, a háborúság alatt s után, izenetek legátusaképpen a szertemenekedett családok között ide-meg oda. Még azt is megtanultam érte, hogy „zdrasztutyé.” És rakta, rakta volna talán napestig a tökre a zöldet, ha szerelmesem taxit nem szeret közben, a bozontos óriást pedig el nem szólítják valami bőrdncipelés dolgában, hogy alkalmi hordár mivoltának is eleget tegyen.

- Ki ez a furcsa valaki? kérdeztem akkor még csak apósjelölt Gyurka bátyámat s csodálkoztam azon a szinte becsülésfélét sejtető válaszában, amivel kiegészítette szerelmem Bolond Ferikéjét, mely szintén nem szűkölködött mindenvaló rokonszenv nélkül.

- Félházhelyes hírében jár-kél szegény, de olyan lenne nélküle a város, mint a nagyharang, ha elszállna a nyelve. Csíkbéli eredet. A hírverés szerint katolikus papnövendék volt, míg kiütközött rajta az örökletes vérbaj, míg mások szerint a vasgárdisták kínozták együgyűvé s egyszer csak idesodorta a szél. Két lábon járó intézmény, és az a félértelem, amit a süvege alatt hordoz, két másnál is egész lehetne, mivel merészeli cselekedni mindazt, amit némán végiggondolni is csak libabőrözve merészelnünk. Orgonalommbal űzi a legyeket a gyermekkocsis kisdedekről, míg bevásárol az anyjuk, de másnak reájuk tekinteni sem enged. Kiragadja a terüt a cipekedők kezéből, de a háromlejest sem fogadja el: Instállom, nem hibádzik, ettem már máma. A háború alatt, meg után pedig úgy hírvivősödött önként a szertesodródott családok tagjai, Szentgyörgy-Budapest, Erdély és Magyarország között, minden úti papirosnélkül, mintha az őrzőangyalok szárnyain repdesett volna. Nem állította sem a határ, sem az orosz, vagy román katonaság. Ha leúzték a vonatról, hát a tetejére kölközött s még a lágerből is kicsüördöngölözte magát szovjet hátbaveregetéssel: Igyi, ti durák.

S hogy mindezekhez sok bolondéria is társult? Hát; Fennvaló Istenem, nem nyújt mindezekhez elegendő értelmezést a mi száz gyötrelmek beborozdolta sorsunk?!

S hogy mik voltak ezek a nevezetesebb bolondériák, azokat úgy csipegettem össze, akár a kenyérmorzsát a veréb, bő évtized alatt, amíg második otthonomná nemesedett az Őrkő és az Olt, a Vártemplom és Szemerja, Ilyesfalva, Üvegcsúr, Uzon és a Rétyi-nyír köze.

A Kolcza-kertben azt mesélték, mint űzte el a térdig-sérves Kollontós Jóskát, mert: „Ilyen picuri városkának éppenséggel elég egyetlen bolond!” A Sugás vendéglőben azon somolyogtunk a szoknyák lebbenésére hetvenesen is figyelő Simon Gábor bátyám mesélőkéje nyomán, hogyan tartott felesben egy szotyori felnótással kikapós menyecskét, a mestergerendára strigulázva, a szerelemre ki hányszor soros. Gyurika sógoromtól azt halottam, hogy „zecemájkor” a fejedelemségek egyesülésének ünnepekor, mint szólózta el a magyar himnuszt, hogy utána a rendőrautóról két őrmestert leütve a harmadik, a közlekedést irányító nyakába ugorjon, mert ugyebár kinek kerekedik kedve arccal zuhanni az útikövekre?! Befoltozta özvegy Seprődiné Iyukas zsidóházának tetejét s még azt is reámásszínűzte, hogy három, mivel az unitárius rektorfeleség hitvallón azt faragtatta a kapujára valaha: Egy az Isten! Sorbanállva az aprozárra keresztelt vegyesboltban így regulázta a főfő titkosrendőrnét a „beszélj románul, román kenyeret eszel”-ért: „Mán, Instállom, idegen kutya a más portáján nem ugat!” Az 1948-as hősszobor ligetében úgy eltángált öt-hat nőssel erőszakoskodó „államalkotó” huligánt, hogy a milíciára futottak előle. De közben így fegyelmezte drága anyósomat is, hogy a rabváltató hidegben mért nem fűzi be a bakancsát: „En olyan tisztos személytől nem kérek tanácsot, aki ilyen farkasordítottató üdőben is kalapban jár!”

Egyszer híre kélt, hogy Bolond Ferike négylevelű lóherét talált, azaz 30 ezer lejt nyert a losen plic nevű szerencsejátékon. Bolondnak bolond a szerencséje – muzsikálta az utcaszáj, hogy azután azon csudálkozzanak a hozzá tartozó szemek, mint kerítik körül a katolikus templomot szép, faragott kövekkel, a „küjnenső”, azaz moldvai csángók: „Az Úriszten bugyutáckája, Bolond Ferike úr pienzén!”

Hát ilyen ő – gondoltam a lassú szundi utcácskájának háromnegyedén, hogy a felidézésnek sorát a három nappal azelőtti saját szentenciájával rekesszem bé, amikor, bevallom, sörözni szöktömből megtérülőben elémtoppant a csodálatos Kós Károly remekmű, a Székely Múzeum kapuja alól s megkérdelem tőle: „Mi újság, Ferenc?”

- Miért nem szólít kied es úgy, ahogy hívnak? – rágott a bajuszára. Bolond Ferikének! Nem verés az énrajtam, hanem égbéli áldás! Hát nem légyen százszor, meg egyszer nehezebb teljes elmével a mű sorsunkat elviselni? Nézze kied azt a direktor-igazgató úrt, példának okáért, aki ebben a templomszép palotában regnál. Négy Decsebált, meg hét sosevolt Burebistetét talált vala már nékiek – s kacsintással értelmezte kiknek -, mégsem veszi köszöntést érdemlő székelyszámba senki, én meg Bolond Ferike vagyok, tisztességét éró!

S valahol itt kezdettem el örökké-egyetlenemmel egy kótára álmodni a sírigtartóan szépet.

3.

Utolsó negyedén gurult lefelé a nap a féldinnye égnek, amikor, már a konyhában üzve szivarfüsttel a szűnyogokat ezzel csoszogatta hozzám a papucsait öles apósom-atyám:

- Nem járnánk egyet, lelkem? Ejsze, a második rucuka s a tepertyűje estebédre maradt s ki illenék üresíteni szállásául a vermet!

Ritkán mondtam vala néki nemet, hiszen, ha külön-külön gyülekezetben, évjártban s közel ezer kilométernyire egymáshoz együtt vallottuk valaha a szabódezsői ígét: „Minden magyar felelős minden magyarért!” Nyergelőt vezényeltünk tehát az apostolok lovának s indultunk lefelé a hegynek-fel, strada-ként is Táncsics Mihály utcán. Közben megfegyelmelte a házuk parányi fenyveskéjében labdarúgó fiúcskát. Megcsudáltuk a szomszéd féludvart beárnyékoló szőlőlúgosát. Szépeket gondoltunk Dózsa Györgyről, éppen a szoborfeje iránt.

Fogadtuk az útonjárók köszönését. A nagyiskola előtt megjegyezte, mint diadalmaskodott benne az énekes madár nagyobbik leánya. De ekkor már sűrűsödő rajokban jövegettek velünk szemben a gyászfeketébe öltözöttek s az el-elejtett félmondataik is jeles személyiséget sejtettek, akinek a végső tiszteletadásáról jönnek.

- Igenvalóst üresebb lett nélküle a város...

- S szürkébbek az ünnepnapok es...

- Több esze vala, mint öt prefektusnak és olyan szüve, mint aki Krisztus Urunk képében jár...

- De a nehezét s sűrejét müreánk hagyta...

Ott jártunk már az unitárius atyaiak istenhajléka iránt s ez a sok félmondatos halottidézés megállított bennünket egy szemerjai munkásasszony mellett, aki apósom apatársának, a jóra való bakszászból elsőosztályú székellyé nemesedett Péterkéék szomszédságában lakott.

- Ki temettek Zabolainé asszony? – kérdezte ipam, együttérzően halkán.

- Székely Ferencet, igazgató úr – felelte a keresztnévén Rákhel, kurtábbul Ráki néni, a textilgyári szakácsnő. Szép halála volt szegénynek. Csíksomlyói olvasóval a kezében ragadá el a halál, ahogy a prélátus-apátúr elpredikálta.

- Ki volt az a Székely Ferenc s hogyan lehet, hogy nem vélekszek reá?

- Pediglen nagyon tisztelte az igazgató urat s hétköznapló nevezettel Bolond Ferikének hívták.

Úgy állottunk ottan, mintha megunitárosodtunk volna s csak a katolikus istenház előtt talált ismét a nyelvére Bartha György uram.

- Hát, ha én ezt tudom, koszorúval tisztelem – mondta olyan megindultan, mintha a szivárvány veszítette volna el egyik színét a hétből. De hát kemény ember ő, az ekeszarvát is marokra kapta a Kurkó Gyárfásék kálváriajárásának kezdetén, megszorodván is felnyúlott tehát a hatágúvá szegényült égihíd után.

Hogyan nevezik tinálatok, pápistáknál azt a ceremóniát, amit az elhunytakért tartanak?

- kérdezte a szokásosnál hangosabban, mert a harangok még mindig a lélekváltság hangfohászát sították.

Gyászmisének, latinosan rékviemnek...

Hát akkor mondassunk érte egyet!

S így cselekedtünk...

S most, amikor tíz esztendőknél múltán, mindketten megözvegyülve – apósom valóságosan, én csak „törvényesen” -, egyedülálló árvaságomban emlékezetembe ötlük Bolond Ferike, újólág visszhangot ver szívemben nékem szóló utolsó igéje: „Hát nem lenne légyen százszor, meg egyszer nehezebb teljes elmével a mü sorsunkat elviselni?”

S a néma sírás léleklarangja kondul meg bennem: Bizony az, atyámfia, Székely Ferenc! De hát mit tehetek én, az Úristen félpénzes írástudója mást, minthogy a pennám hegyére szomorkodom ezt a gyászmisét?

Nyugodjál békében, Bolond Ferike s adassék meg sanyarú sorsuk túlélésének hősiessége mindazoknak, akik a bajoklátogatta magyar portákon élnek, szerteszórva a négy égtáj iránt...